

flacăra

PENTRU MINTE, INIMĂ ȘI LITERATURĂ

Anca Ovanetz-Doroșenco:

„Arta continuă să fie un tovarăș de nădejde al omului”

Regizoarea Anca Ovanetz-Doroșenco a montat spectacole la București, Iași, Timișoara, Tirgu Mureș, Constanța, Brașov, Bacău etc. precum și în străinătate — de la Sofia, Ankara. Printre piesele pe care le-a pus în scenă și care s-au bucurat de un frumos succes se numără Copiii soarelui de M. Gorki, Troienele de Euripide, Sase personaje în căutarea unui autor de Pirandello, Nevestele veșele din Windsor de Shakespeare, Don Juan de Max Frisch, O scrisoare pierdută, D'ale carnavalului și O noapte furtunoasă de I. L. Caragiale.

— Anca Ovanetz-Doroșenco, așa fi curios să văd cum conturați o reprezentație. Eu voi rămâne un simplu spectator.
— De acord. Gongul a bătut de trei ori, luminile din

sală s-au stins, cortina s-a ridicat și pe scenă apare o fată care scrie poezii, iar un profesor, Grigore Sălceanu, crede despre ele că nu sint tocmai rele.

— Un moment. Dacă e vorba de poetul Grigore Sălceanu înseamnă că ne aflăm la Constanța.

— Bineînțeles. Dar nu întrerupeți spectacolul. Mai departe, părinții vor s-o facă pe fata respectivă doctoriță. Ea însă începe să viseze la lumea plină de miracole a teatrului.

— Până acum înțeleg că vizionez o melodramă.

— Tot ce se poate. Dar vă rugăm să păstrați liniștea. Fata ajunge la București, începe să frecventeze Biblioteca Academiei. O rudă de-a ei îi face cunoștință cu Ion Șahighian. Acesta o întreabă cum l-ar vedea pe Richard al III-lea. Tinăra îi răspunde că nu și-l închipuie altfel decit plin de farmec. Marele profesor, uimit, o mai întreabă și ce muzică ar pune la un astfel de spectacol. Spre consternarea lui îi zice că i se pare cel mai potrivit Mozart. Până la urmă, ea ajunge să dea la teatru unde și reușește și continuă să învețe pe rupe. În trecut fie zis, atunci se pune un mare accent pe cultura generală.

— Iată-ne ajunși la un happy-end.

— Nu tulburați ce se petrece pe scenă. Mai ales că tinăra care e acolo nu are talent de actriță. E prea emotivă și dacă printr-un hazard ar trebui să treacă măcar o singură dată prin fața spectatorilor, i s-ar tăia picioarele de emoție. Numai cine e departe de teatru crede că meseria de actor e o meserie ușoară. În realitate, te solicită enorm, și fizic și nervos. Un actor poate avea spectacole bune și rele, dar niciodată nu poate trișa. În clipa aceea se descalifică. Dar să revenim la personajul nostru.

— De acord. Mai ales că văd cum se maturizează sub ochii noștri.

— Eroina noastră începe să monteze piese, atît în provincie, cît și la București. Pentru asta, are nevoie mai întîi de o primă senzație pe care i-o oferă lectura textului. După aceea, își consolidează această impresie citind de mai multe ori piesa. Dacă e vorba de o epocă mai veche, se documentează, cu pedanterie așa spune, vrînd să se transpună cît mai fidel într-o anumită atmosferă.

Ea mai crede încă în caietul de regie și la fiecare montare nu lasă mai nimic în voia inspirației de moment. Deși n-a ajuns actriță, iubește foarte mult pe cei cu ajutorul cărora dă viață unui spectacol și le respectă identitatea artistică, nedorind niciodată să-și impună cu orice preț părerea. Pentru ea, actorul nu e o marionetă, ca pentru Gordon Craig, de pildă. Actorul e un mag, un Prospero care poate să țină sub vraja sa o mulțime de oameni numai prin simpla lui prezență.

— Atunci la ce mai e nevoie de regizor?

— Fiindcă numai el poate să stabilească relațiile dintre personaje care altfel s-ar mișca haotic, fără o țintă precisă. Avem actori mari, foarte mari. Dar chiar și ei au nevoie de regizori. De fapt, teatrul este o artă colectivă, la care și actorii, și scenograful și regizorii și toți ceilalți își aduc o contribuție fără de care o reprezentație n-ar putea avea loc. Uneori se uită cît de importantă este cea mai neînsemnată

GEORGE ARION ■

(Continuare în pag. 16)

Spectacole regizate de Anca Ovanetz-Doroșenco: „Despot-vodă” de V. Alecsandri, „A douăsprezecea noapție” de W. Shakespeare și „Cureanii” de Grigore Ventura

Vorbiți și scrieți românește

Registre de limbaj

Termenul *registru*, în muzică, sugerează o anumită omogenitate, o anumită unitate de ansamblu a sunetelor alese din totalul tuturor celor posibile pentru emitere. Lingviștii l-au preluat pentru a desemna ceva asemănător: din totalul posibilităților de exprimare pe care le oferă sistemul limbii, vorbitorul își „decupează” o anumită porțiune corespunzătoare situației concrete în care intenționează să comunice. Cu alte cuvinte, acasă vorbim „ca acasă”, la serviciu, în relațiile profesionale, „ca la serviciu” și... în piață, „ca la piață”!

Am mai avut prilejul, chiar în aceste pagini, să arăt ce înseamnă nu schimbarea — adesea foarte necesară — a registrului, ci amestecul de registre care poate duce la efecte comice dacă nu de-a dreptul ridicole. Căci, departe de a indica o vorbire „aleasă”, amestecul de registre reflectă tocmai absența aceluși sănătos „simț al limbii” care asigură folosirea ei corectă și eficientă.

Știm de multă vreme că în restaurantele noastre nu se mai mîncă, ci „se consumă” (termen propriu limbajului administrativ și deci nepotrivit în relațiile respective întreprinderi cu publicul său), că un film nu mai este văzut, ci „vi-

zionat”, că o carte nu mai este citită, ci „lecturată”. Din fericire, bunul-simț popular și, alături de el, competența celor care se ocupă de cultivarea limbii au reușit să sancționeze astfel de exprimări care furnizează acum material autorilor de satiră și umor. Și totuși, fenomenul proliferază.

Intr-o instituție larg deschisă publicului, citim un anunț că „ascensiunea la etaj se face pe scara II”. Strict legat de limbaje specializate, termenul *ascensiune* nu avea ce căuta într-o banală indicație pentru toți cetățenii.

Dar și într-un ziar citim că într-o anume întreprindere s-au înregistrat fenomene de „absenteism” (termen specializat în psihologie), cînd era vorba de a critica pur și simplu niște absențe nemotivate... Prin analogie, a apărut și un fenomen de „indiferentism”, termen destul de rar, mai curînd ținînd de un jargon franțuzit.

Cînd amestecul de registre se petrece la nivelul comunicării obișnuite, el creează un efect de prețiozitate, de altfel nedorit de cel care îl provoacă și care ar vrea să arate, din contră, ce cuvinte deosebite cuțșoan

noaște. De curînd, o tinăra îi povestește în autobuz prietenei sale că a fost invitată la niște prieteni unde era un „micro-cinemat” foarte plăcut și unde un băiat i-a „comunicat” la sfîrșit că ar vrea s-o „acompanieze” pînă acasă, spunîndu-i toate acestea cu atîta seriozitate încît nu putea fi cîtuși de puțin suspectată de vreo intenție ironică. Și totuși, după zîmbetele discrete ale celor din jur, care îi ascultau fără să vrea relatarea, acesta era efectul.

În actuala etapă de dezvoltare a limbii, cînd neologismele reflectînd progresul neconținut în diverse domenii de activitate au devenit curente în limbajele profesionale, nu se mai pune acut problema necunoașterii ori incorectitudinii lor. Școala și acțiunile de cultivare a limbii au grijă de aceasta. Trebuie să fim atenți în schimb la alte nepotriviri care pot apărea, așa cum este și acest amestec de registre care, pornit de la faptul pozitiv al lărgirii vocabularului și, respectiv, al lărgirii posibilităților de exprimare în situații diferite de comunicare, are, iată, și consecințe nedorite de vorbitor.

Cu alte cuvinte, tinăra noastră îi putea povesti fără grijă prietenei sale că, la sfîrșitul petrecerii plăcute la care a fost, un băiat i-a „spus” că ar vrea s-o „conducă” („insotească”) acasă. N-ar fi scăzut cu nimic în ochii noștri, ba, poate, ni s-ar fi părut chiar mai omenesc...

CEZAR TABARCEA ■

Desene pe asfalt

Alint

Cîțitorii „desenelor” mele „pe asfaltul” revistei mi-au scris în repetate rînduri fără ca eu, rău scriitor de scrisori, să le răspund și altfel decît indirect, mulțumindu-mă doar să colecționez cu avarie plicurile ce-mi sint adresate.

În unele din ele mi se mulțumește pentru efortul romantic de a aduce în lumina plumbului unele nume mai puțin răsfațate, de nu cu totul neștiute, de a vorbi despre fapta unor oameni pe care gura anonimului pare gata să-i soarbă.

Sigur, o repet, n-am pretenția că fac „dreptate”.

Insemnările mele asupra cărților despre care nu se vorbește sint semne de alint.

Alint? Nu e un deziderat minor? De unde, (doamnă apără!) conceptul de... alint?

Pentru mine el există. Scriitorul are nevoie adesea în îndeobște solitara lui trudă și de o picătură de alint. Un simplu gest (literar), o simplă frază de inimă îl pot scoate din impas. Fiindcă scriitorul nu e făurit chiar din oșel de Toledo. Nici din oșel de Damasc. Ba, zicea Nichita Stănescu, „platoșă” lui ar aduce mai degrabă cu

cornul de melc. Descumpănirile nu-l ocolesc. De multe ori bravează, disimulîndu-și rănile orgoliului. De multe ori nisipul clepsidrei curge peste mîșnăriile emoției împiedicînd roțile ceasornicării ale cuvîntelor să mai ticăie. Ori chiar mîșnăriile inimii. Se mai întîmplă.

Alint, deci încurajare discretă.

Pală de vînt, pe arșiță.
Foc mic, de vreascuri, în frig.

Alint: scrisoarea, scrisa, scrisul așteptat. Cîteva litere pe un colț de jurnal. Greieri de tuș. Speranță. Un colțuc de speranță.

Avem datoria să le dăm „cezarilor” literaturii tot ceea ce li se cuvine. Deși ei se învrednicesc să-și ia singuri ce e al lor. Adică totul. Chiar vanități ale altora.

Dar nu-i putem uita (nu ne putem uita) nici pe zburătorii cu aripi ce nu-s chiar de condor și totuși taie cerurile cernelii... „diametral”. Cei care izbîndesc rar. Moment pe care uneori nu-l apucă. Cei ce ajung mai tirziu. Și totuși ajung. Oamenii ai șansei secunde.

Și mai apoi, în materie de alint, investigația e de tot înfîmă. Cîteva litere. Cîteva zbatere de degete pe clapele linotipului, claviatură de lacrimi...

GHEORGHE TOMOZEI ■